

Problematika normalizacije konzumiranja alkohola kod mladih u Hrvatskoj

Beram, Fiorella

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:626927>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Fiorella Beram

**PROBLEMATIKA NORMALIZACIJE
KONZUMIRANJA ALKOHOLA KOD
MLADIH U HRVATSKOJ**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2020

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

Fiorella Beram

**PROBLEMATIKA NORMALIZACIJE
KONZUMIRANJA ALKOHOLA KOD
MLADIH U HRVATSKOJ**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Rento Matić

Zagreb, 2020.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Alkoholizam i kultura pijenja u Republici Hrvatskoj	2
3. Uloga alkohola u razdoblju adolescencije	3
4. Negativne posljedice prekomjernog konzumiranja alkohola kod mladih.....	5
5. Prevencija stvaranja ovisnosti o alkoholu kod mladih.....	7
6. Zaključak.....	10
7. Literatura.....	12

1. Uvod

Alkohol je u suvremenom društvu postao oblik socijalnog ljepila; pije se u skoro svim društvenim situacijama. Pije se na vjenčanjima, krštenju, sprovodima, rođendanima, pije se nakon posla s kolegama i vikendom s prijateljima, pije se da bi se pilo. I dok su trenutačni učinci alkohola na pojedinca u subjektivnom smislu pozitivni, stvarna slika je puno negativnija i ozbiljnija. Posljedice alkohola, pogotovo konzumira li ga se duže vremena, izazivaju trajne promijene kod pojedinca. Ukoliko se radi o mladoj osobi koja je još u razvoju, utoliko su posljedice još ozbiljnije i opasnije.

Zašto se sve veći broj mladih okreće alkoholu kao glavnom izvoru zabave? Alkohol je prvo sredstvo ovisnosti s kojim se osoba susretne u svom životu. Tema konzumacije alkohola kod mladih još uvijek je relativno zanemarena u hrvatskom društvu te se često na ovu problematiku gleda kao normalni dio odrastanja svake osobe. Međutim, ekscesivna konzumacija alkohola u mladim danima često dovodi do ovisnosti koja u većini slučajeva nije prepoznata dok nije kasno.

Cilj ovog rada je ukazati na važnost podizanja svijesti javnosti o opasnosti konzumacije alkohola kod mladih u Hrvatskoj, budući da alkohol sprječava pravilan razvoj psihičkih funkcija pojedinca i na kraju dovodi do razvitka ovisnosti.

Alkohol, alkoholizam i alkoholičar su tri bliska, ali za hrvatsko društvo u potpuno različita pojma. Kako bi razumjeli zašto je normalizacija konzumiranja alkohola štetna posebice za mlade u razvoju, ponajprije ću opisati kulturu pijenja u Hrvatskoj i pogodan položaj koji alkohol uživa u našem društvu. Potom ću detaljno opisati ulogu alkohola kod mladih u razdoblju adolescencije. Alkohol je često neizostavan dio društvene interakcije mladih, stoga je važno istaknuti način na koji društvena okolina pojedinca odobrava kontinuiranu konzumaciju alkohola. Koliko je konzumiranje alkohola zapravo štetno, pa čak i u najmanjim količinama, očituje se u mnogim negativnim posljedicama koje ometaju pravilan psihički razvoj pojedinca. Na kraju, iznijet ću preventivne opcije koje mogu biti poduzete kako bi se mlade na vrijeme osvijestilo o negativnim učincima alkohola. Alkoholizam ili drugim riječima ovisnost je zadnja stanica u dugogodišnjem konzumiranju alkohola koju pojedinac može doseći. Dio populacije i mladih neće završiti ovisno, međutim gotovo svi će iskusiti neki oblik trajne posljedice, bilo fizičke ili psihičke.

2. Alkoholizam i kultura pijenja u Republici Hrvatskoj

Alkoholna pića prisutna su u ljudskom životu od pamtivijeka te glase kao jedna od najstarijih droga poznata čovjeku. Alkohol pretežno opušta, otklanja osjećaj napetosti te stvara osjećaj zadovoljstva kod konzumenta, stoga ne čudi njegova učestala i ekscesivna primjena. On je psihoaktivna supstanca koja emocionalno „umrtvljuje“ konzumenta. Budući da je alkohol legaliziran u većini zemalja te je izuzetno jednostavan za nabaviti, rizik od njegove (zlo)upotrebe je visok (Čorak, Krnić, Modrić, 2013). Alkoholizam se definira kao bolest koja se očituje kroz gubitak kontrole prilikom pijenja alkoholnog pića, a prvenstveno je popraćena opsesivnim razmišljanjem o alkoholu, poricanjem konzumiranja istog te razvitkom psihičke i fizičke ovisnosti (Žuškin et al., 2006). Ovo je bolest za koju dugotrajno nema lijeka; jednom kad se postane ovisnik, iako prividno izliječen, alkoholičar više nikad u životu neće smjeti okusiti ni najmanju dozu alkohola (Torre, 2015: 37).

Stav društva prema alkoholu često je kontradiktoran. Dok se s jedne strane njegova konzumacija potiče i čini neizostavnim dijelom svake socijalne situacije, s druge strane bilo kakva prekomjerna konzumacija i/ili znak ovisnosti nailazi na osudu javnosti te često završava stigmatizacijom i odbacivanjem ovisnika iz njegove zadane okoline, umjesto pružanjem adekvatne zdravstvene pomoći. Međutim, da hrvatski narod ima veliku naklonost prema alkoholu i njegovoj konzumaciji odavno je poznato, te se često, osim uz jelo, pije isključivo s ciljem da se pojedinac napije. Alkoholna pića u nijednom obliku nisu zdrava i poželjna za ljudski organizam, naprotiv štetna su, te se tek u minimalnim količinama mogu kvalificirati kao potpuno neutralna i zanemariva (Torre, 2015: 17).

Prema statističkim podacima procjenjuje se da u Hrvatskoj ima 6% ovisnika o alkoholu što izraženo u brojkama čini otprilike 250 tisuća ovisnika. U ovu statistiku, naime, ubrajaju se samo sustavno prepoznati ovisnici. Nažalost, pravu brojku ovisnika o alkoholu teško je izvući, budući da postoji sivo područje u kojem se nalaze umjereni potrošači koji nečesto i sami postaju ovisnici te mnogi neliječeni ovisnici koji još uvijek nisu spremni priznati da imaju problem. Zašto je naš narod tradicionalno naklonjen alkoholu? Hrvatsko društvo još uvijek tolerira pijenje alkohola sve do stupnja razvitka ovisnosti, a ponekad i nakon te granice. Pije se na rođendanima, vjenčanjima, sprovodima, kada se slavi i tuguje, a ponekad i iz čiste dosade. Veliki udio svog slobodnog vremena pojedinac provodi okružen alkoholom bez da je toga i svjestan (Torre, 2015: 17).

Povijesno i geografski gledano, kontinentalni dio Hrvatske još uvijek drži do istočnoeuropskih i srednjoeuropskih tradicija konzumiranja alkohola, dok s druge strane na

obalni dio utječe mediteranska povijest alkoholne tradicije. Nadalje, u seoskim sredinama pije se po starim običajima i tradiciji koja je karakteristična za to određeno područje, dok urbane sredine i veći gradovi sve više prate svjetske navike konzumiranja alkohola (Torre, 2015: 15).

Prema navodu hrvatskog stručnjaka Roberta Torrea (2015: 17): „Naš puk nadobudno i sukladno starim običajnim narodnim predrasudama ne doživljava pijenje u zdravstvenom smislu štetnom navodom ako ona ne vodi i ne dovodi do socijalnih devijacija“. Većina alkoholičara se zapravo kvalificira pod takozvane „funkcionalne alkoholičare“; to su ljudi koji imaju posao, obitelj, normalno rade i žive, ali im je upravo potreban alkohol kako bi mogli funkcionirati. Za razumijevanje same problematike alkoholizma važno je razumjeti da nisu svi alkoholičari u stanju životnog raspadanja, te da, u prosijeku, na svakog društvenog upadljivog alkoholičara dolaze još četiri neupadljiva (Torre, 2015: 25). Alkoholizam u Hrvatskoj s godinama postaje sve veći društveni problem, međutim vlasti su još uvijek strogo orijentirane preveniranju konzumacije teških opojnih droga, pa štetne posljedice alkohola još uvijek ne dobivaju dovoljno pozornosti (Štifanić, 1995). Naime, u Hrvatskoj statistički ima petnaest puta više ovisnika o alkoholu nego ovisnika o ilegalnim drogama te je šteta prouzročena zloupotrebom alkohola dva puta veća od štete prouzročene konzumiranjem ilegalnih droga. Medijska pozornost usmjerena je na kampanje protiv droga, dok se alkohol u negativnom kontekstu spominje jedino u kampanjama protiv vožnje pod utjecajem (Torre, 2015: 28). Za hrvatsko društvo trebat će proći još dugi niz godina i rada na osvješćivanju javnosti kako bi se ostvarila adekvatna prevencija alkoholizma (Štifanić, 1995).

3. Uloga alkohola u razdoblju adolescencije

Adolescencija je životno razdoblje pojedinca koje zahvaća period između jedanaeste i dvadesete godine, drugim riječima razvojni period između djetinjstva i odrasle dobi te kao takvo ima izuzetno važnu ulogu u daljnjem psihičkom i fizičkom razvoju osobe. Ovaj značajni period karakteriziraju tjelesne, psihičke, duhovne i društvene promijene, a svaki ih pojedinac na vlastiti način doživljava i sukladno tomu proživljava. Upravo ponekad odluke koje pojedinac donese u ovom razdoblju mogu biti od krucijalne važnosti za daljnji oblik i tijek njegovog života (Ninčević, 2009).

Upravo iz tog razloga društvena sredina pojedinca igra veliku ulogu u njegovoj socijalizaciji. Društveno gledajući, za ovaj period najvažnija je takozvana „srednja adolescencija“ koja se događa u periodu između petnaeste i sedamnaeste godine. Srednja adolescencija označava pomak u kojem važnost i ulogu adolescentove obiteljske okoline zamjenjuje ona socijalna. U

ovom periodu mladoj osobi je vrlo važno mišljenje i odobravanje vršnjaka te će samim time učiniti sve da se integrira u svoju društvenu okolinu. Naglasak se stavlja na grupe i grupna druženja, te iako su pojedinačne veze i odnosi još uvijek izuzetno bitni, osjećaj lojalnosti koji se pridodaje grupi postaje sve važniji. U srednjoj adolescenciji pojedinac nastoji otkriti i definirati sebe kao osobu te ponekad vlastiti identitet gradi upravo kroz identitet grupe kojoj pripada. Ovakve promijene se najčešće mogu vidjeti kroz slušanje popularne glazbe, nošenje određene vrste odjeće i ponašanje na način koji će zadovoljiti socijalnu okolinu (Rudan, 2004).

Upravo je utjecaj vršnjaka u ovom periodu ključan za eksperimentiranje s alkoholom, duhanom ili drugim oblicima opojnih sredstava koje izazivaju ovisnost. Većina mladih osjeća pritisak da ostvari osjećaj pripadanja određenoj skupini te je samim tim prosudba u donošenju ispravne odluke upitna. Promijene na koje mlada osoba nailazi u ovom periodu događaju se brzo, ali intenzivno, stoga je samim tim izloženost ovakvim sredstvima vrlo rizična. Mnogi adolescenti će upravo probati alkohol, cigarete i drogu kao način da se uklope u svoju društvenu okolinu te ih potom nastaviti konzumirati iz zabave (Mavar, Vučenović, 2014). Alkohol je zapravo prvo sredstvo ovisnosti, uz ponekad cigarete, s kojim se adolescenti susretnu. Zlouporeba alkohola kod mladih povezana je sa „spolom, socijalnim statusom, etničkom pripadnošću i regijom u kojoj žive“ (Čorak, Krnić, Modrić, 2013: 8).

Alkoholizam je bolest koja se može dogoditi svakome; ne postoji tipičan alkoholičar te se nitko ne rađa kao alkoholičar. I dok je određena genetska predispozicija za razvitak alkohola dokazana, obiteljsko okruženje i društvena okolina imaju značajnu ulogu u razvitku ovisnosti kod pojedinca (Torre, 2015: 15). Autori knjige *Alkohol i mladi* Čorak, Krnić i Modrić (2013: 8) navode kako „ne postoji znanstveni dokaz o profilu ličnosti koja je sklona razvoju alkoholizma, odnosno ne može se sa sigurnošću predvidjeti u koga će se nakon djetinjstva razviti problem ovisnosti“. Alkoholizam je psiho-socijalni poremećaj; on uništava zdravlje pojedinca, njegovu obitelj i društvo u kojem se nalazi (Greblo, Šegregur, 2010). Posebno je važno napomenuti socijalni aspekt ovisnosti o alkoholu. Društvo determinira tko je alkoholičar, a tko ne, drugim riječima socijalno-kulturalne norme određene zajednice su prvenstveno zaslužne za identifikaciju alkoholičara. Upravo stoga ne čudi da Hrvatska, kao zemlja koja ima visok prag tolerancije na konzumaciju alkohola, rijetko prepozna prve znakove ovisnosti kod mladih. Da je alkoholizam velikim dijelom društveno potaknut pokazuje sama činjenica da se mnoge mlade osobe ne bi susrele s alkoholom da nije bilo društvenog pritiska, običaja ili čak očekivanja (Torre, 2015: 17-18). Mladi su alkoholnim

pićima izloženi prije nego što su sami svjesni čemu ona služe i na koji način djeluju. Kultura pijenja je u našem društvu sveprisutna te djeca ni na koji način nisu od nje zaštićena (Čorak, Krnić, Modrić, 2013: 9).

Nerijetko se događa da mlade osobe piju jer društvena situacija nalaže tako, a ne jer im je sam alkohol ukusan i poželjan. U ovom periodu glavnu ulogu imaju društveni rituali. Većina tih rituala se obavlja kroz grupno pijenje koje dublje povezuje pojedince koje zajedno piju, stvara prividan osjećaj kohezije i identiteta. Drugi riječima, alkohol u ovakvim situacijama stvara lažnu sliku o društvenoj skupini i prividan osjećaj prijateljstva (Torre, 2015: 17-18). Iako je u Republici Hrvatskoj alkohol po zakonu zabranjen osobama mlađim od osamnaest godina, većina (ako gotovo ne i svi) mladih je probala neki oblik alkoholnog pića još u ranoj adolescenciji. Grupno opijanje ulaznica je u društveni svijet mladih ljudi. Kao što je već navedeno u prethodnom odjeljku, alkohol djeluje kao anksiolitik: on opušta i smanjuje fizičku i psihičku napetost, stoga se mnogi mladi osjećaju lagodnije, veselije i prisnije s vršnjacima prilikom konzumiranja alkoholnih pića. U Hrvatskoj u „svijet alkohola“ mladi stupaju vrlo rano te prema podacima dječaci svoje prvo piće popiju već s trinaest godina, dok djevojčice okuse alkohol po prvi put s četrnaest (Zoričić, 2006). Nadalje, statistički podaci iz 2012. godine pokazuju kako je u Hrvatskoj čak više 85% mladih ispod 16 godina probalo neki oblik alkoholnog pića, 43% mladih je bilo pijano unutar zadane godine te ih je čak 54% unazad mjesec dana pilo u ekstremnim količinama (Čorak, Krnić, Modrić, 2013: 11).

Na kraju, osim navedene težnje za integracijom u vršnjačku okolinu, jedan od razloga je težnja da se dokažu društvu kao dovoljno zreli. Znatiželja i užitak osjećaja „opijenosti“ kojeg alkoholna pića izazivaju igraju ulogu u upuštanje mladih u ilegalne aktivnosti. Dovoljno je samo jedno iskustvo da kod mlade osobe izazovu želju za daljnjim konzumiranjem alkohola (Mavar, Vučenović, 2014).

4. Negativne posljedice prekomjernog konzumiranja alkohola kod mladih

Normalizacija prekomjernog konzumiranja alkohola, osim od rizika stvaranja ovisnosti, dovodi i do drugih negativnih čimbenika koji utječu na normalan razvoj kod mladih. U periodu adolescencije mladi se oslanjaju na svoje vršnjake, odnosno odabranu skupinu ljudi, kao glavni izvor validacije. Kontinuirano traže nova iskustva koja će im pružiti uzbuđenje, stoga ne čudi da im se mnoga druženja centriraju oko grupnog ispijanja alkohola. Međutim,

problematično je što društvo kao cjelina okreće leđa ovom problemu i zanemaruje posljedice koje ovakva druženja prouzrokuju.

Alkohol se uvijek razgrađuje istom brzinom u organizmu, stoga jednom kad dospije u krvotok njegovi učinci počinju postepeno djelovati na potrošača. Najveći postotak alkohola se razgrađuje u jetri, dok se znatno manji dio čovjek izluči tekućinom iz tijela (mokraćom i znojenjem). Svaka osoba ima različiti prag tolerancije na alkohol, stoga određena količina alkohola neće jednako djelovati na svih. Ovisno o količini alkohola koja se nalazi u organizmu pojedinca razlikujemo; laganu obuzetost (do 0.5 promila alkohola u krvi), pripito stanje (od 0.5 do 1.5 promila), pijano stanje (od 1.5 do 2.5 promila), teško pijano stanje (od 2.5 do 3.5 promila) i nesvjesno stanje (od 3.5 do 5 promila). Tolerancija na alkohol se s godinama povećava, pa količine koje su nekoć pojedinom čovjeku bile dovoljne za uzrokovanje pripitog stanja više neće izazivati željeni učinak te će pojedinac posezati za duplim ili troduplim količinama. Mlade osobe nemaju uopće izgrađenu toleranciju, stoga i najmanja količina alkohola može rezultirati omamljenošću. Problem nastaje što mladi nisu svjesni na koji način točno alkohol djeluje na organizam te često unesu količine koje bi bile previše i za odraslu, već razvijenu osobu (Čorak, Krnić, Modrić, 2013: 11-13).

Nadalje, dokazano je kako alkohol oštećuje živčane stanice tako da ih širi i omogućuje da kroz staničnu strukturu u organizmu prođe dva puta više kalcija nego što je potrebno. Dupla količina kalcija uzrokuje povećanu aktivnost pojedinca koja rezultira u oštećenju živčanih završetaka i poremećaju moždanih funkcija. Stanice se kroz vrijeme oporave, međutim nikad ne poprime svoj prvobitan oblik, što kroz vrijeme izazove promjenu u načinu funkcije mozga (Čale Mratović, 2011). Uzmemo li u obzir koliko negativno fizički i psihički alkohol može utjecati na odraslu osobu te utjecati na njezino psihomotorno stanje, kod mladih koji se tek susreću s alkoholom posljedice mogu biti puno opasnije i štetnije. Alkohol utječe na pravilnu percepciju stvarnosti, deformira ju i uljepšava, stoga su kognitivni procesi i donošenje odluka otežani. Periodičko konzumiranje alkohola kod mladih može utjecati na njihov psihoemocionalni razvoj, a negativne promijene koje se formiraju u toj dobi je teško ispraviti kasnije kroz život (Čale Mratović, 2011). Konzumacija alkohola, pa čak i u najmanjim količinama, izuzetno je štetna za razvoj adolescenata, posebice jer utječe na pravilan razvoj velikog i malog mozga (Mavar, Vučenović, 2014). Istraživanja pokazuju kako pijenje alkohola u mladoj dobi oštećuje hipokampus; dio mozga koji utječe na sposobnost učenja, pamćenja i pravilnog procesuiranja emocija (Čale Mratović, 2011). Nedvojbena je kako prerana konzumacija alkohola može prouzrokovati intelektualne smetnje kod pojedinca te

stvara predispoziciju za daljnji razvoj ovisnosti, a samim time i razvitka duševnih bolesti poput depresije, anksioznosti, poremećaja pažnje i slično (Mavar, Vučenović, 2014).

Važno je napomenuti kako se ovisnost kod mlade osobe koja je još uvijek razvija drugačije manifestira nego kao kod odrasle osobe. Najveći indikator različitosti je što vrlo mali postotak, čak 23% mladih, pokazuje fizičku potrebu za alkoholnim pićem te imaju poteškoća s funkcioniranjem bez određene doze alkohola. Većina mladih ne osjeća intenzivne simptome apstinencije. Ovisnost kod osoba u razvoju se manifestira kroz često opijanje koje rezultira u agresivnom ponašanju i čestim konfliktima s vlastitom okolinom, zanemarivanjem školskih obaveza, upuštanjem u rizična seksualna ponašanja i brze vožnje pod utjecajem. Osoba koja počne razvijati ovisnost sklona je laganju o količini popijenog te joj je u trenucima konzumiranja alkohola puno teže prestati piti. Prilikom intoksikacije, posebice u slučajevima kada je ona česta i kontinuirana, osoba počne razvijati probleme s pamćenjem (Čale Mratović, 2011). Mogućnost zadržavanja koncentracije se smanjuje te tijekom razmišljanja postaje isprekidan i lošiji (Greblo, Šegregur, 2010). Nadalje, simptomi koji roditelji mogu primijetiti kod djece, a ukazuju na mogući razvitak ovisnosti, su: nagle promijene u raspoloženju i ponašanju, problemi vezano za školu (disciplinski problemi, izostajanje s nastave, sukob s učiteljima...), povlačenje u sebe i emocionalna nedostupnost, druženje s nepoznatim ljudima i ne dolaženje kući u dogovoreno vrijeme te na kraju nestanak alkohola iz doma (Čale Mratović, 2011).

Na kraju, koliko integriranje alkohola u svakodnevni život adolescenata može biti štetan pokazuju i mnoga istraživanja u kojima jest utvrđeno kako mladi koji su probali alkohol prije svoje petnaeste godine imaju veću šansu za razvitak ovisnosti od primjerice osobe koja je alkohol po prvi put probala tek u svojim dvadesetima. Preciznija istraživanja navode kako su najrizičnija skupina za razvitak ovisnosti o alkoholu mladi zanemareni od strane roditelja koji alkohol koriste kao oblik psihičkog bijega od svakodnevnih problema s kojima su susreću te ga većinom konzumiraju grupno i noću. Mnogi autori smatraju kako su to većinom djeca koja su pijanstvo iskusila prije svoje trinaeste godine i/ili alkohol po prvi put probala na nagovor i u prisustvu vlastite obitelji (Čorak, Krnić, Modrić, 2013: 15).

5. Prevencija stvaranja ovisnosti o alkoholu kod mladih

Kultura konzumiranja alkohola u adolescenciji, a na kraju i problematika same ovisnosti kod mladih, važna je društvena tema. Kako bi razumjeli samog ovisnika te zašto do ovisnosti dolazi, moramo razumjeti sve ostale psiho-sociološke faktore kojeg pojedinca okružuju.

Alkoholičar je osoba koja fizički i psihički ovisi o alkoholu te ga kontinuirano konzumira u neumjerenim količinama čime narušava svoje tjelesno i duševno zdravlje te odnos sa svojom socijalnom okolinom (Štifanić, 1995). Ako samo dio ovisničkog ponašanja odlazi na genetsku predispoziciju, a ostatak se potiče društvenim običajima i ponašanjem, možemo li zaustaviti ili barem predvidjeti ovisnički uzorak ponašanja? Možemo li uopće mlade zaštititi od ovisničkih sredstava?

U Republici Hrvatskoj zakonom je zabranjeno oglašavanje alkohola te postoji Zakon o oglašavanju alkoholnih pića koji to i regulira (Čale Mratović, 2011). Pivo je jedini alkoholni proizvod koji se slobodno reklamira svugdje, budući da tehnički spada pod „prehrambeni proizvod“, stoga ne čudi kako je upravo ono prvi odabir mladih za ulazak u svijet alkohola. Oglašavanje piva i pivske industrije u zadnjih nekoliko godina postalo je sve kreativnije i učestalije, a indirektna poruka koja se kroz ovakvo reklamiranje šalje je da je pivo društveno piće namijenjeno za opuštanje s prijateljima i druženje (Zoričić, 2006). Međutim, zadnjih nekoliko godina usprkos zakonskim regulativama oglašivači alkoholnih pića pronašli su način kako dosegnuti svoju ciljnu publiku i tako iskomunicirati željene poruke. U doba interneta gdje je mladima sve dostupno jednim klikom, marketing alkoholnih pića uspio se probiti u elektronske medije (Bulajić, 2016).

Od proizvođača i oglašivača alkoholnih pića očekuje se stroga samoregulacija prilikom promoviranja alkohola u skupinama koje dosežu maloljetnike (Bulajić, 2016). Međutim, pridržavaju li se savjesno obje strane zadanog? Samoregulacija u ovom slučaju označava samo „zajednički nazivnik društveno odgovornog ponašanja, a uz izbjegavanje dugotrajnih birokratskih procedura“ (Bulajić, 2016). Na štetan utjecaj alkohola mladima treba ukazati na vrijeme i na pravi način; kroz što jednostavniji pristup koji bi zaokupio pozornost adolescenata. Podizanje dobne granice za konzumaciju alkohola ili, još gore, potpuna zabrana alkohola za sve dobne skupine, mogla bi rezultirati samo još većom željom da se pokuša nabaviti i konzumirati alkohol. Mladi vole izazove i traže uzbuđenje kojim bi ispunili svoje slobodno vrijeme, stoga bi ovakva regulativa rezultirala još većom željom za opijanjem (Čale Mratović, 2011). Alkohol ne možemo istrijebiti niti ga zauvijek uništiti, dokle god postoji potražnja za alkoholom, postojat će i ponuda. Alkohol je duboko ukorijenjen u kulturu čovječanstva, stoga preostaje jedino društveno odgovorno oglašavati i informirati javnosti te tako dovesti do odgovornog konzumiranja alkohola. Potrebno je pronaći balans između glorificiranja i stigmatiziranja alkohola i njegovih korisnika.

Mladi su publika sklona naivnom vjerovanju svemu što vide i čuju, stoga se ne smije umanjiti ni utjecaj zabavnih sadržaja na televiziji i internetu poput filmova, serija ili raznih emisija u kojima se često može pronaći skriveno oglašavanje ili propagiranje određenih stavova i načina života. U ovakvim slučajevima utjecaj roditelja, rodbine, prijatelja i stručnih osoba je izuzetno važan i ne smije ostati zanemaren (Čale Mratović, 2011). Konzumiranje alkohola sporadično ili iskustvo prvog pijanstva dio je odrastanja, međutim iziskuje strog nadzor nad ponašanjem mlade osobe koja konzumira alkohol. Nažalost, većinom se stečene navike pijenja alkohola pretvore u pijenje svaki vikend ili pijenje više dana u tjednu, a takvom trendu kod adolescenata svjedočimo i u Hrvatskoj. Rano stečene oblike ponašanja puno je teže eliminirati, stoga treba na vrijeme djelovati i educirati se oko svega što se može poduzeti (Greblo, Šegregur, 2010). Stoga, postavlja se pitanje: što može poduzeti roditelj mlade osobe koja se upušta u rizično ponašanje?

Roditelji i obitelj igraju vrlo važnu ulogu u životu mlade osobe. Važno je uspostaviti pravilan balans između autoriteta i emocionalne potpore i odobravanja. Roditelj svakako mora biti tu za svoje dijete, međutim mora znati postaviti određene granice i pravila. Adolescenti su vrlo tvrdoglavi i svojevoljni, žele izgraditi vlastita mišljenja i pravila, stoga se s njima mora postupati vrlo delikatno kako se odluke roditelja ne bi negativno interpretirale od strane djeteta. Roditelj mora prema svom djetetu biti transparentan i pravilno izraziti brigu vezano za konzumaciju alkohola u ranoj dobi. Važno je da roditelj upozori svoje dijete na vrijeme te ponovno popriča s djetetom kad otkrije da to isto dijete konzumira alkohol. Iako mnogi stručnjaci preporučuju da roditelji strogo zabrane djeci konzumaciju alkohola do zakonske dobne granice, to u većini slučajeva nije u potpunosti moguće. Stoga, roditelj bi trebao biti u komunikaciji s roditeljima djetetovih prijatelja te na bilo kakav sumnjivi znak ovisnosti ili prekomjernog pijenja automatski reagirati i poduzeti odgovarajuće mjere. Nadalje, roditelji s djecom moraju biti konstantno u komunikaciji te obratiti pozornost na ponašanje djeteta; koliko dugo je vani, kakav je u školi i slično. Djetetu se nipošto ne smije oduzeti sloboda, ali ga se mora naučiti kako ona dolazi s određenim stupnjem odgovornosti. Na kraju, dođe li do ovisnosti i preventivne mjere više nije moguća, mora se zatražiti stručna pomoć (Čale Mratović, 2011).

Mnogi podaci pokazuju da je upravo potreban preventivan rad s osnovnoškolskom djecom, međutim u većini slučajeva ga nema ili nije adekvatno izveden (Zoričić, 2006). Nadalje, provedena istraživanja pokazuju kako Hrvatska prednjači među drugim Europskim zemljama u konzumaciji alkohola te kako su preventivne mjere u našoj državi neefikasno izvedene. Naši

zakoni o konzumaciji alkohola su slabo definirani, lako ih je zaobići, alkohol je lako dostupan; može ga nabaviti bilo tko po jeftinoj cijeni te ga se u velikim količinama konzumira na javnim površinama bez ikakvih sankcija (Čale Mratović, 2011).

Optimalno razdoblje unutar kojeg bi se djecu trebalo osvijestiti o štetnosti alkohola je u razdoblju između sedmog razreda osnovne škole i prvog razreda srednje škole. Kvalitetno koncipiran program prevencije koji je iznesen u školskom okruženju i sa stručnim osobama, a poduprt od strane roditelja, pružit će željene rezultate koji mogu doprijeti do svijesti mlade osobe. Neki autori čak predlažu da se u plan i program prevencije unesu različite radionice i/ili trening životnih vještina koji bi na praktičan način mogli prikazati ozbiljnost situacije i izazvati pozitivnu reakciju mladih. Pri izrađivanju ovakvih preventivnih programa valja imati na umu populaciju kojoj se obraća i način komunikacije koju ta generacija najbolje prihvaća. Iznošenje suhoparnih činjenica i podataka neće zaokupiti pažnju mladih te samim tim će se izgubiti poanta same poruke (Mihić, Bašić, 2008).

Na kraju, svaka osoba je različita i svatko proživljava adolescenciju na vlastiti način. Mladima se treba ukazati na vrijeme sa svim opasnostima s kojima se mogu susresti u to promjenjivo i izazovno vrijeme. Društvo kolektivno treba izvršiti potpunu reformu preventivnih mjera, jer jedino kroz zajedničke napore institucija, medija, stručnjaka i obitelji se na vrijeme može zaustaviti ovisnost.

6. Zaključak

Od kad čovjek prvi put probao alkohol, on je postao neizostavan dio njegovog društvenog života. Kaže se da je piće za dušu ono što je hrana za tijelo, stoga ni ne čudi ljudska privrženost alkoholnim pićima. Međutim, kada čaša ili dvije prerastu u litru ili dvije, a pijenje u posebnim prigodama preraste u pijenje svaki dan, onda već možemo razmatrati prve znakove ovisnosti o alkoholu. Alkohol je štetan za ljudski organizam. U ni jednoj dozi alkohol neće doprinijeti pozitivnom funkcioniranju ljudskog razvoja, jedino u malim količinama se može pokazati kao neutralni faktor.

Alkoholizam je bolest koja se definira kao psihička i fizička ovisnost o alkoholnom piću. Ne postoji standardni tip alkoholičara, a stereotip alkoholičara-beskućnika daleko je od prave istine. Hrvatska je zemlja koja drži do običaja koji uključuju alkohol te po mnogim istraživanjima pokazuje da, uz vrlo lošu regulaciju i prevenciju, to ne namjerava promijeniti još ubrzo.

Zašto mladi piju? Razdoblje adolescencije ključno je za pravilan daljnji razvoj osobe; ovo je razdoblje velikih promjena. Osim tjelesno, mlada osoba se počinje mijenjati i psihički te preispitivati sve što vidi oko sebe, pa čak i samog sebe. Adolescenciju dijelimo na ranu, srednju i kasno, a za promatranje društvenih odnosa i veza najvažnija je srednja adolescencija. U srednjoj adolescenciji mlada osoba veliki naglasak stavlja na formiranje grupnih odnosa koji sad postaju centar njezine okupacije. Odobravanje vršnjaka i pravilna integracija u socijalnu okolinu od velike su važnosti. Prilikom traženja novih iskustava i uzbuđenja, mlada osoba se upušta u konzumaciju psihoaktivnih supstanci i sredstava koje vrlo lako izazivaju ovisnost. Prvo sredstvo ovisnosti s kojom se mlada osoba susreće je alkohol. Alkohol, kao i ostatku hrvatskog društva, postaje centar socijalnog okupljanja. Bilo da se pije vikendom ili da bi se zabavilo, mladi se na ovaj način izlažu rizičnim faktorima, kao primjerice nepravilnom razvoju mozga i cjeloživotnom oštećenju organizma. Uzevši k tome još u obzir obiteljski faktor i genetsku predispoziciju za ovisnost, mnogi se stavljaju u vrlo nepoželjan položaj.

Hrvatsko društvo mora poraditi na osvješćivanju mladih, ali i starih, o negativnom utjecaju alkohola te na vrijeme poduzeti sve moguće preventivne mjere kako bi se zaustavio mogući razvoj ovisnosti. Alkoholizam je društveni problem. Hrvatska još uvijek favorizira alkohol kao takav, a stigmatizira i odbacuje ovisnike. Gdje u tom spektru stoje mladi koji prekomjerno konzumiraju alkohol? Ako su mladi budućnost naše zemlje, mora ih se zaštititi na najbolji mogući način i ne poticati rizičan oblik društvenog okupljanja.

7. Literatura

Bulajić, M. (2016.) „Marketing alkohola i alkoholizam mladih“, *Medix: specijalizirani medicinski dvomjesečnik*, sv. 89 (90), <https://www.medix.hr/marketing-alkohola-i-alkoholizam-mladih>

Čale Mratović, M. (2011.) *Alkohol i mladi*, informativni članak, Zavod za javno zdravstvo Dubrovačko-neretvanske županije, <https://www.zzjzdnz.hr/hr/zdravlje/zdravlje-djece-i-mladih/242> (datum objave: 27. ožujka 2011.)

Čorak, D., Krnić, D., gre, M. (2013.) *Alkohol i mladi*, 1. izdanje, Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Ravnateljstvo policije

Greblo, M. Šegregur, J. (2010.) „Navika pušenja, konzumiranja alkohola i opojnih sredstava kod adolescenata“, *Hrvatski časopis za javno zdravstvo*, sv. 7 (23): 1-4

Mavar, M., Vučenović, D. (2014.) „Sklonost ovisničkom ponašanju i školski problemi kod adolescenata“, *Klinička psihologija*, sv. 7 (1-2): 5-20

Mihić, J., Bašić, J. (2008.) „Preventivne strategije - eksternalizirani poremećaji u ponašanju i rizična ponašanja djece i mladih“, *Ljetopis socijalnog rada*, sv. 15 (3): 445-471

Ninčević, M. (2009.) „Izgradnja adolescentskog identiteta u današnje vrijeme“, *Odgojne znanosti*, sv. 11 (1): 119-141

Rudan, V. (2004.) „Normalni adolescentni razvoj“, *Medix: specijalizirani medicinski dvomjesečnik*, sv. 10 (52): 36-39

Štifanić, M. (1995.) „Alkoholizam i društvene znanosti“, *Društvena istraživanja : časopis za opća društvena pitanja*, sv. 4 (4-5): 703-719

Torre, R. (2015.) *Alkoholizam: prijetnja i oporavak*, 1. izdanje, Zagreb, Tisak: Profil international

Zoričić, Z. (2006.) „Alkohol i mladi“, *Alkohološki glasnik*, vol. 12 (138), http://www.hskla.hr/ag/2006_god/138_2006_12/138_2006_12_s03.htm

Žuškin, E., Jukić, V., Lipozenčić, J., Matošić, A., Mustajbegović, J., Turčić, N., Poplašen-Orlovac, D., Prohić, A., Bubaš, M. (2006.) „Ovisnost o alkoholu – posljedice za zdravlje i radnu sposobnost“, *Arhiv za higijenu rada i toksikologiju*, sv. 57 (4): 413-426